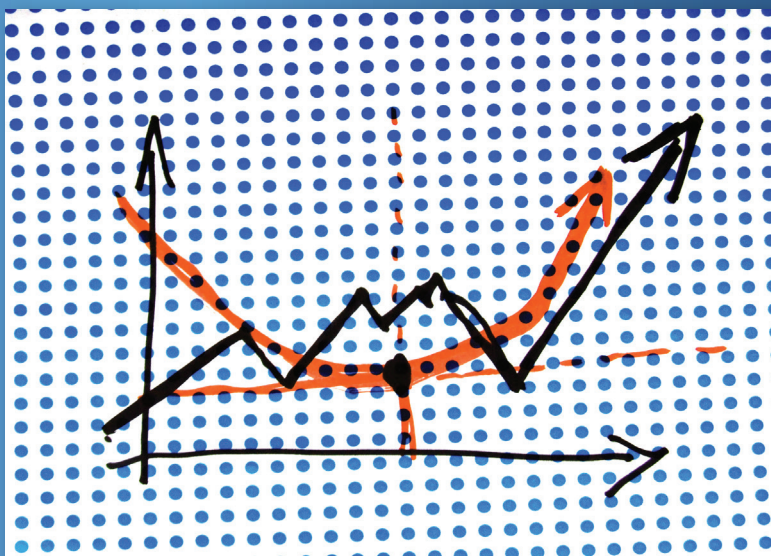

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857-76-28

ГОДИШЕН ЗБОРНИК 2016 YEARBOOK

ГОДИНА 8

VOLUME 9

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF ECONOMICS

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN: 1857- 7628

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2016**

YEARBOOK

ГОДИНА 8

VOLUME IX

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF ECONOMICS

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF ECONOMICS**

За издавачот:

Проф. д-р Трајко Мицески

Издавачки совет Editorial board

Проф. д-р Блажо Боев	Prof. Blazo Boev, Ph.D
Проф. д-р Лилјана Колева - Гудева	Prof. Liljana Koleva - Gudeva, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Круме Николоски	Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Проф. д-р Еленица Софијанова	Prof. Elenica Sofijanovska, Ph.D
Доц. д-р Емилија Митева-Кацарски	Emilija Miteva-Kacarski, Ph.D
Доц. д-р Благица Колева	Blagica Koleva, Ph.D
Доц. д-р Љупчо Давчев	Ljupco Davcev, Ph.D

Редакциски одбор Editorial staff

Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Круме Николоски	Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Проф. д-р Ристе Темјановски	Prof. Riste Temjanovski, Ph.D

Главен и одговорен уредник Managing & Editor in chief

Проф. д-р Трајко Мицески Prof. Trajko Miceski, Ph.D

Јазично уредување Language editor

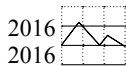
Даница Гавриловска-Атанасовска Danica Gavrilovska-Atanasovska
(македонски јазик) (Macedonian)

Техничко уредување Technical editor

Славе Димитров Slave Dimitrov
Благој Михов Blagoj Mihov

Редакција и администрација Address of editorial office

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип Goce Delcev University
Економски факултет Faculty of Economics
бул „Крсте Мисирков“ бб Krste Misirkov b.b., PO box 201
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија 2000 Stip, R of Macedonia

СОДРЖИНА
CONTENT

Проф.д-р Ристо Фотов, Љупчо Аврамов БАЗЕЛ 3 И НЕГОВАТА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ВО БАНКАРСКИОТ СИСТЕМ	9
Проф.д-р Круме Николоски, проф.д-р Трајко Мицески МЕНАџМЕНТ ТЕОРИЈАТА НА ВЛИЈАНИЕТО НА ОКОЛИНАТА ВРЗ РАБОТЕЊЕТО НА ПРЕТПРИЈАТИЕТО	23
Проф.д-р Круме Николоски, проф.д-р Трајко Мицески ТЕОРИИТЕ НА КЛАСИЧНАТА И БИХЕВИОРИСТИЧКАТА ШКОЛА ЗА МЕНАџМЕНТ КАКО ТЕМЕЛ ЗА ПРОШИРУВАЊЕ НА МЕНАџМЕНТ МИСЛАТА	35
Проф.д-р Круме Николовски, проф.д-р Трајко Мицески, доц.д-р Силвана Пашовска АНАЛИЗА НА ПРИДОНЕСОТ НА ТЕОРИИТЕ НА МЕНАџМЕНТОТ	49
Проф.д-р Еленица, Софијанова, Даниела Ташкова, Климе Митев ПРИДОНЕСОТ НА МАЛИОТ БИЗНИС ВО ОДДЕЛНИ ЗЕМЈИ ВО СВЕТОТ – ИНОВАЦИИТЕ БАЗИРАНИ НА ЗНАЕЊЕТО	67
Проф.д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, Христина Накова БАЗЕЛ 3 КАПИТАЛНИ БАРАЊА ПРИЧИНИ, НОВИ БАРАЊА И ОЧЕКУВАНИ ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИЦИ ПРИ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА ВО ЕКОНОМИИТЕ ВО РАЗВОЈ И МАЛИТЕ ЕКОНОМИИ	77
Проф.д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, Јагода Горѓиева КОНСОЛИДАЦИЈА НА ФИНАНСИСКИ ИЗВЕШТАИ - ДЕФИНИРАЊЕ, ПОСТАПКИ, ПОТРЕБА И ОГРАНИЧУВАЊА	89
Проф.д-р Јанка Димитрова, Александра Петковска УЛОГАТА И ЗНАЧЕЊЕТО НА РЕВИЗИЈАТА НА ФИНАНСИСКИТЕ ИЗВЕШТАИ НА КОТИРАНИТЕ ЕНТИТЕТИ	99

Проф.д-р Јанка Димитрова, Емилија Заева-Костова УПРАВУВАЊЕ СО РИЗИЦИТЕ ВО ФИНАНСИСКОТО РАБОТЕЊЕ СО ПОСЕБЕН ОСВРТ НА КРЕДИТНИОТ РИЗИК	121
Проф.д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, Марина Кралева Клампфер ИЗВЕШТАЈ ЗА ПАРИЧНИ ТЕКОВИ.....	135
Проф.д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, Орце Миладинов ВРЕДНУВАЊЕ НА ЗАЛИХИТЕ СО ОСВРТ НА МСС 2	143
Проф.д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, Гордана Ангелковска СМЕТКОВОДСТВЕН ТРЕТМАН НА КОРИСТИТЕ ЗА ВРАБОТЕНИТЕ, СО ОСВРТ НА МСС 19 И НЕГОВАТА ПРИМЕНА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	153
Доц.д-р Емилија Митева-Кацарски ПРЕДИЗВИЦИТЕ И ЕФЕКТИТЕ ОД ПРИМЕНАТА НА ДОГОВОРОТ ЗА ОЛЕСНУВАЊЕ НА ТРГОВИЈАТА ВО РАМКИТЕ НА СТО	163
Доц.д-р Благица Колева, Катерина Димитровска ИЗГОТВУВАЊЕ НА ИЗВЕШТАЈ ЗА ГОТОВИНСКИ ТЕКОВИ	175
Доц.д-р Благица Колева, Анита Данева МЕТОДИ НА КРЕДИТНА АНАЛИЗА ЗА ПРОЦЕНКА НА КРЕДИТНАТА СПОСОБНОСТ НА ПРАВНИ ЛИЦА	183
Доц.д-р Дарко Лазаров МОДЕЛ НА SOLOW ВО УСЛОВИ НА ОТВОРЕНА ЕКОНОМИЈА.....	193
К.Буковалова, Проф.д-р Т.Мицески РАЗВИВАЊЕ НА ОРГАНИЗАЦИСКАТА КУЛТУРА ВРЗ ПРИНЦИПИТЕ НА ДЕЛОВНА ЕТИКА	207

Симона Нушкова, Проф.д-р Ристе Темјановски	
СОЦИЈАЛНИТЕ ПРЕТПРИЈАТИЈА И НИВНАТА УЛОГА ВО ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА ЕКОНОМСКИОТ РАЗВОЈ	221
Илин Корубин	
УЛОГАТА НА СТАНДАРДИТЕ НА КВАЛИТЕТ НА ХРАНА НА СТАВОВИТЕ НА ВРАБОТЕНИТЕ ВО КОМПАНИИ ПРОИЗВОДИТЕЛИ НА ХРАНА И ПИЈАЛОЦИ ВО Р. МАКЕДОНИЈА	239
Верица Динчева	
ФИНАНСИСКАТА АНАЛИЗА КАКО МЕТОДОЛОШКИ ИНСТРУМЕНТ ЗА ОЦЕНКА НА ФИНАНСИСКАТА УСПЕШНОСТ НА КОМПАНИИТЕ	249
Доц.д-р Благица Колева, Мартина Нехтенин	
ИЗВЕШТАЈ ЗА СЕОПФАТНА ДОБИВКА	259

УДК:334.72.012.63/. 64:331.5 (497.7)
334.72.012.63/.64:331.5 (100-775)

Стручен труд

ПРИДОНЕСОТ НА МАЛИОТ БИЗНИС ВО ОДДЕЛНИ ЗЕМЈИ ВО СВЕТОТ – ИНОВАЦИИТЕ БАЗИРАНИ НА ЗНАЕЊЕТО

проф. д-р Еленица Софијанова¹, Даниела Ташкова², Климе Митев³

¹ Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
(elenica.sofijanova)@ugd.edu.mk

² Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
daniela_task@yahoo.com

Апстракт

Во Европа, од над 20 милиони претпријатија, 99% се мали и средни претпријатија. Тие придонесуваат бруто домашен производ во Европската унија со 60% и обезбедуваат 80 милиони работни места.

Микро, малите и средните претпријатија (МСП), овие претпријатија кои вработуваат до 250 вработени, целокупно на годишно ниво, нивниот промет не надминува над 50 милиони евра или нивната сума на биланс не надминува 43 милиони евра (извадок од додатокот од Европска комисија 2003/361/ЕС член 2).

Тоа значи малите и средни претпријатија вработуваат две третини од вкупниот број на вработени во приватниот сектор во Европската унија. Малите и средни претпријатија се едни од најзначајните за вработување и за работа на економскиот раст и развој.

Клучни зборови: *мали и средни претпријатија, иновации, земји, иновациите во претпријатијата, вработување*

1) Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, Економски факултет, ул. „Крсте Мисирков“ бр.10-А, Штип, Р. Македонија, elenica.sofijanova@ugd.edu.mk

2) Студент на постдипломски студии, насока Менаџмент, бизнис и администрација, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, daniela_task@yahoo.com

3) Студент на постдипломски студии, насока Менаџмент, бизнис и администрација, Универзитет „Гоце Делчев“ –Штип, mitevklime@yahoo.com

THE CONTRIBUTION OF SMALL BUSINESS IN A SEPARATED COUNTRIES BASED ON INOVATION AND KNOWLEDGE

Prof. Elenica Sofijanov⁴, Master student Daniela Taskova⁵, Master student Klime Mitev⁶

Faculty of economics, Goce Delcev University, Stip, Macedonia

Abstract

In Europe from more than 20 million enterprises, 99% are small and medium enterprises. They contribute to gross domestic product in the European Union by 60% and provide 80 million jobs. The micro and medium enterprises, are enterprises that employing up to 250 employees, wholesome annually, their turnover does not exceed 50 million euros or their amount of income does not exceed EUR 43 million. (Except from the appendix of the European Commission 2003/361 / EC Article 2). This means micro and medium enterprises employ two-thirds of the total number of employees in the private sector in the European Union. SMEs are one of the most significant for the employment, work the economic growth and development.

Kew words: *Small and medium-sized enterprises, employment, countries, innovations, inovation in enterprises, work*

2. Вовед

Малиот бизнис е распространет во секоја земја ширум светот, без разлика дали е во развиените земји, во земјите во развој и во земјите во транзиција, има свои ресурси за работа, предности, негативности и флексибилност. Одговорноста што ја има малиот бизнис им овозможува на клиентите да имаат поблизок контакт, да им одговорат брзо и ефикасно на сите нивни потреби и барања. Денес минуваме низ едно модерно општество кое се карактеризира со брзо менување на социјални, економски, политички и културни случувања.

4) Univerzitet „Goce Delcev“ – Stip, Ekonomski fakultet, ul. „Krstе Misirkov“ br. 10-A, Stip, R. Makedonija, elenica.sofijanova@ugd.edu.mk

5) Master student, Menagment, business and administration, Univerzitet „Goce Delcev“ – Stip, daniela_task@yahoo.com

6) Master student, Menagment, Business and administration, Univerzitet „Goce Delcev“ – Stip, mitevklime@yahoo.com

Според европските политичари кои имаат признаено голема важност за социјалната улога на претприемништвото (сопствениците на малите и средни претпријатија). Затоа не е чудно што на политиката за поддршка на малите и средни претпријатија (МСП) почнуваат со првите избори на Европскиот парламент. Политичарите се свесни дека претприемачите извршуваат важна економска и социјална улога: вработување и самовработување, придонес за иновации, динамична ефикасност (што е спротивна на статистичката ефикасност на големите фирми) и на конкурентноста. Поддршката за малите претпријатија не е лесно да се создаде, исто така е и многу тешко да се контролира. Европската дефиниција за мали и средни претпријатија е важна за најмалку две причини. Првата е да се идентификуваат на микро, мали и средни претпријатија заинтересирани за аплицирање за заеми за мали и средни претпријатија, втората да се обезбедат соодветни информации на кои критериумите треба да им бидат исполнети со цел да се има корист од одредена законска одредба за малите и средни претпријатија (Европска комисија 2005)⁷.

2. Состојбите и поддршката на малите и средни претпријатија

Во економски развиените земји во светот и во нашата земја секторот на мали и средни претпријатија е еден од главните столбови на економската стабилност и економскиот развој. Европската комисија има подготвено рамковна програма за иницирање на конкуренцијата и внесување на иновациите во малите и средни претпријатија во земјите од Европска унија. Во Македонија со поддршка од Европската комисија на програмата РННARE во 1990 г. е формирана Национална агенција за поддршка на малите и средни претпријатија–НЕПА.

Малите и средни претпријатија се класифицираат според бројот на вработените и обртот на средствата, при што обртот е рedefиниран за во Македонија. Кај нас претпријатијата до 50 вработени и годишен обрат помал до 2 милиона евра се мали претпријатија додека во Европската унија годишен обрат е до 10 милиони евра, додека средни претпријатија се претпријатија до 250 вработени и годишен обрат до 10 милиони евра, а за во Европската унија до 50 милиони евра.

7) Challenges of the EU and the national SME policy: Between administrating, managing and governing

Табела 1. Состојбата на вработени во МСП и нивната структура во Република Македонија
Table 1. The situation of employees in SMEs and their structure in Macedonia

Број на вработени	2008	2009	2010	%		
				2008	2009	2010
микро	61.701	68.982	65.550	18,90	20,22	19,54
мали	136.036	144.597	147.527	41,67	42,39	43,97
средни	58.030	58.415	63.114	17,78	17,12	18,81
големи	70.678	69.134	59.304	21,65	20,27	17,68
вкупно	326.445	341.128	335.495	100,0	100,0	100,0

Регионално земено, економското движење во светот е поделено во три групи, во првата група се развиените земји, во втората се земјите во развој и во третата се земјите во транзиција.

2.1. Иновациите и вработувањето на малиот бизнис во развиените земји

Малите и средните претпријатија обично се дефинираат како независни фирми кои вработуваат најмногу до 250 луѓе. Во националната статистика на некои земји на ЕУ лимитот е 200 вработени, а во САД тој оди до 500 вработени. За малите фирми, пак, лимитот е 50 вработени, додека за микрофирмите се сведува на 10, а во некои случаи и на пет вработени. Како дополнителен критериум во ЕУ се земаат и годишниот обрат (вкупен приход до 40 милиони евра) и вредноста на билансот на состојбата (до 27 милиони евра)⁸.

Сознанијата за местото на малите претпријатија во земјите со развиени пазарни стопанства произлегуваат од состојбата од земјите во Европската унија во целина САД и Јапонија, кон крајот на осумдесеттите и почетокот на деведесеттите години на минатиот век. Од анализираниите земји од Европската унија микро претпријатијата (во кои има од 9 вработени) имаат најголемо учество, каде што чинат 92,0% од вкупниот број на претпријатија, во СР Германија чинат 87,2% од претпријатијата до 50 вработени, ако се претпостави дека само 20% од претпријатијата од групата до 100 вработени се мали, тогаш учеството на малите претпријатија во земјата од Европската унија би биле 93,5% во СР Германија 89,1% и

8) OECD: Smaall and Mediuime – sized Enterprises: Local Strength, Global Reach, OECD Observer, OECD, 2000, p. 2.

во Јапонија 86,2% (погледни табела 1). Оттука произлегува дека малите претпријатија апсорбираат најголема работна сила во Јапонија, така што во нив се вработени 34,5% во САД 32,1%, а во Германија 30%.⁹

Табела 2. Групни претпријатија според нивната големина и вработените во нив во Европска унија, Германија, САД и Јапонија
Table 2. Group companies according to their size and their employees in the European Union, Germany, USA and Japan

Групи на претпријатија според бројот на вработени во претпријатието	Учество на групи на претпријатијата во %							
	ЕУ во 2013		Германија во 1987		САД во 1989		Јапонија во 1991	
	Претпријатија	Вработени	Претпријатија	Вработени	Претпријатија	Вработени	Претпријатија	Вработени
0-9	92,4	29,1	87,2	24,9	86,9	26,2	83,0	31,1
10-99	6,4	20,6	11,8	25,5	10,9	29,3	16,2	44,8
100-499	1,0	17,2	0,8	15,3	2,0	24,4	0,7	12,1
500 и повеќе	0,2	33,1	0,2	34,3	0,2	20,1	0,1	12,0
8 вкупно во %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Апсолутен број во 000	21,614,908	132,897,040	2,098	21,916	6,107	91,631	6,542	54,796 ²

2.2. Иновациите и вработувањето на малиот бизнис во земјите во развој

Анализата на експертите на Светската банка од почетокот на седумдесеттите години потврдија дека државните (јавните) претпријатија во ЗВР работат економски нерентабилно, често со големи загуби и покрај обилните државни субвенции и претераната заштита. Од втората половина на седумдесеттите години, Светска банка почна да ги зголемува кредитите за поддршка на малите и средни претпријатија во ЗВР.¹⁰

9) Д-р. Ристо Фотов, Менаџмент на мал бизнис, Европски универзитет, 2006 год., Скопје, стр. 183, 184, 185

10) Таки Фити, Верица Хаџи Василева-Марковска, Милофорд Бејтмен, Претприемништво,

Меѓународното биро за труд со учество на економисти од голем број земји (развиени ЗВР) (Philip Neck, Robert Nelson, Rein Peterson, M. Terrioux, Mohamed Isli, Thadens Kinda и др.) подготвиле извонредна студија за проблемите и програмите на развој на малите и средните претпријатија во избрани земји – земјите на Западна Европа, Канада, САД, Индија, Алжир, Камерун, Брегот на Слоновата Коска и други.¹¹

Во студијата Филип Ник посебно укажа на фактот дека големите јавни и приватни претпријатија во ЗВР не можат да го апсорбираат постојаниот вишок на работна сила и смета дека малите претпријатија во овој домен можат да постигнат значителен успех. Тој посебно го потенцира придонесот на малите и средни претпријатија во вработувањето на неквалификуваната и нискоквалификуваната работна сила во земјите во развој, повикувајќи се притоа на пониската технологија што ја користат малите бизниси. Дејвид Гордон предностите на малите и средните претпријатија во ЗВР ги сумира на следниот начин:¹²

- Во почетниот стадиум на индустријализацијата малите производствени претпријатија во земјите во развој можат да играат динамичка и водечка улога во производството за домашна потрошувачка, а подоцна и во извозот на земјата. Овие претпријатија обично имаат незначителни трошоци за одржување на техниката и мали административно-режиски расходи, а нивната големина добро е одмерена спрема апсорционата моќ на националниот пазар. Затоа на вакви капацитети, за разлика од крупните, не им е потребно речиси никакво субвенционирање и штитење од државата.
- Малите претпријатија обично стартуваат со проста техника и технологија која бара мал капитал и ја користи обилната работна сила во поволни размери.
- Малите и средни претпријатија го потпомагаат и стимулираат развојот на крупната индустрија: црната металургија, електро-опремата, машините, алатките, транспортната индустрија итн. Тоа е особено случај кога тие на крупните фирми им обезбедуваат извршување на најразлични услуги (супконтракторски) по многу поволни цени.
- Таму каде што постои мрежа на успешни мали и средни погони кои добро функционираат и обезбедуваат разноликост и рамнотежа има

Економски факултет, 2007, Скопје, стр. 63

11) Le developement des petites entereprises:politiques et programs, Bureau International du travail, Geneve,1981

12) Таки Фити, Верица Хаџи Василева-Марковска, Милофорд Бејтмен, Претприемништво, Економски факултет, 2007, Скопје, стр. 63, 64

многу повеќе изгледи претпријатијата на тешката индустрија да станат економски рентабилни, да постојат и да напредуваат без субвенции или претерана заштита, отколку таму каде што претставуваат осамени споменици на современоста во инаку неразвиените средина.

Во поразвиените земји во развој (посебно во т.н. четири азиски тигри: Хонг-Конг, Република Кореја, Сингапур и Тајван, Кина) и во новоиндустријализираните азиски ЗВР (Индонезија, Малезија и Тајланд), во кои малите и средни претпријатија беа силно поддржани од владите (финансиска помош под поволни услови, развој на супконтракторство и развој на високите технологии), малите и средните бизниси денес даваат голем придонес во вработувањето и проширувањето на работата и извозот¹³.

2.3. Иновациите и вработувањето на малиот бизнис во земјите во транзиција

Во земјите во транзиција е значајно што во времето на транзиционениот процес во почетокот на деведесеттите години доминираат големите претпријатија т.е. државни фирми, додека малиот бизнис беше во сенка. Малиот бизнис се развива во периодот од 1990 год., во овој период започнува и стопанското насочување каде што и започнува развојот на малите и средните претпријатија.

Земјите во транзиција од Централна и Источна Европа (без Белорусија и Украина) во 1998 год. отворија просечна стапка на пораст на реалниот БДП од 2,9%, што претставува забавување на порастот во однос на претходната година за 0,3 проценти. Просечната реална стапка на пораст на БДП на оваа групација на земји е идентична со соодветна во Р. Македонија. Меѓутоа, треба да се има предвид дека во споредба со другите транзициони економии од набљудуваниот регион, порастот на македонската економија остварува растечка динамика.¹⁴ Речиси¹⁵ во сите поранешни социјални земји можат да се дефинираат неколку основни подрачја за кои беа изградени неколку идеолошки премеси и за кои не беше дозволено различно дејствување или размислување. Тие, пак, даваат тон и се реперкуираат врз вкупниот економски живот во земјите. Станува¹⁶

13) Таки Фити, Верица Хаџи Василева-Марковска, Милофорд Бејтмен, Претприемништво, Економски факултет, 2007, Скопје, стр.65

14) Извори: Економски движења во светот. Годишен извештај 1998

15) Таки Фити, Верица Хаџи Василева-Марковска, Милофорд Бејтмен, Претприемништво, Економски факултет, 2007, Скопје, стр. 66

16) Таки Фити, Верица Хаџи Василева-Марковска, Милофорд Бејтмен, Претприемништво, Економски факултет, 2007, Скопје, стр. 66

збор за следниве идеолошки конструкции, кои често имаа карактер на вистински догми:

- Прво, инхерентна карактеристика на социјализмот беше антагонизмот кон приватната сопственост;
- Второ, во социјализмот се толерираше постоење на пазар на добра и услуги, но не и пазар на фактори на производство и особено пазар на труд;
- Трето, социјализмот може да се гради само врз основа на развојот на големите претпријатија, кои треба да се поттикнуваат и директно да се помагаат.
- Четврто, целната функција во економијата и мотивот на стопанисување се поставува на „повисоко“ персонално ниво, т.е. колективниот интерес се издигнуваше на ниво на врвен општествен интерес, а евентуалните лични интереси и мотиви се започнуваат, па дури и се осудуваа. Овие карактеристики во основа се однесуваа за македонската економија, сеедно што во поранешниот југословенски економски систем (дефиниран како пазарно-плански) формално се признаваше значењето на пазарот и се укажуваше на позитивното дејство на неговите три функции: апликативната, дистрибутивната и селективната.

Табела 3. Селектирани макроекономски индикатори - земјите во транзиција¹⁷

Table 3. Selected macroeconomic indicators - Countries in transition

Земја	БДП (реален пораств во %)	Инфлација (во %)	Салдо во тековен биланс на плаќање (% од БДП)

17) Извори: Економски движења во светот. Годишен извештај 1998

	1997	1998	1997	1998	1997	1998
Земјите во транзиција	1,9	- 8,5	27,9	21,0	-	-
Централна и Источна Европа	3,2	2,9	40,9	16,4	-6,2	-7,1
Земји од прва група за прием во ЕУ	6,9	5,6	15,0	12,0	-3,2	-4,5
Полска	4,4	5,2	18,0	15,0	-2,2	-3,4
Унгарија	3,8	4,4	9,0	8,0	0,2	-0,4
Словенија	11,4	5,1	11,0	11,0	-12,0	-10,6
Естонија						
Останатите земји	6,5	2,4	4,0	5,0	-12,6	-8,6
Хрватска	-6,9	5,0	1.082,0	23,0	4,2	-0,8
Бугарија	-6,6	-5,5	155,0	60,0	-5,7	-6,4
Романија	6,5	4,0	6,0	8,0	-6,9	-9,4
Словачка	1,5	2,9	4,4	0,8	-7,4	-8,1
Македонија						

Заклучок

Според горенапишаното може да дојдеме до заклучок дека малиот бизнис владее во целиот свет и во најголем дел е во приватна сопственост. Во Европа функционираат над 20 милиони претпријатија, од кои 99% се мали и средни претпријатија. Тие имаат вкупен придонес од 60% од бруто-домашниот производ во Европската унија и креираат преку 80 милиони работни места.

Малиот бизнис, исто така, во најголем дел дава придонес во иновациите бидејќи најголемиот дел од иновациите се креирани во мали претпријатија или општо некои претпријатија се креираат со иновација.

Микро, малите и средните претпријатија (МСП) се претпријатија кои вработуваат до 250 вработени и целокупно на годишно ниво нивниот промет не надминува над 50 милиони евра или нивната сума на биланс не надминува 43 милиони евра (извадок од додатокот од Европска комисија 2003/361/ЕС член 2).

Според тоа дека малите претпријатија имаат удел од 60% во БДП на Европската унија може да дојдеме до заклучок дека тие вработуваат две третини од вкупниот број на вработени во приватниот сектор во Европската унија и се едни од најзначајните за вработување и за работа на економскиот раст на економскиот развој.

Според големината на вработеност тие се поделени како:

- Микро 1 – 2 вработени
- Мали < 15 вработени
- Средни < 200 вработени
- Големи < 500 вработени
- Малиот бизнис во развиените земји:

Малиот бизнис различно се оценува според вработеноста и бројот на работни места со развиените земји. На прво место според работните места што ги нудат овде се: САД, земјите од Европа, Канада, Франција, Германија и сл. Потоа следат земјите во развој, како што се Полска, Чешка, Словенија и сл. и земјите во транзиција, каде што се наоѓа и нашата држава Р. Македонија, како и Албанија и сл.

Користена литература

- [1]. Фити, Таки, Хаџи Василева, Верица и Бејтмен, Милфорд (Т, В, Б) (2007). *Претприемништво*: Економски факултет (книга).
- [2]. Фотов, д-р Ристо (Р) (2006). *Менаџмент на мал бизнис*: Европски универзитет (книга).
- [3]. Thomas, Brychan, Miller, Christopher, and Murphy, Lyndon (B, C, L) (2000). *OECD: Small and Medium – sized Enterprises: Local Strength, Global Reach*: OECD Observer (book).
- [4]. Vukovic, Ksenija (K) (2012). *Challenges of the EU and the national SME policy: Between administrating, managing and governing*: Info Invest, (Journal of International Scientific Publication: Economy and Business).

Законски преписи:

Министерство за труд и социјална политика на Р. Македонија
Извори: Економски движења во светот. Годишен извештај 1998
Извор преземен од труд „Малите претпријатија во развојот на стопанството на Р. Македонија“